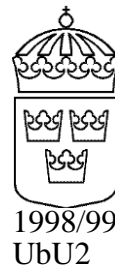

Utbildningsutskottets betänkande

1998/99:UbU2

Utgiftsområde 15 Studiestöd

Sammanfattning

I betänkandet behandlas regeringens förslag till anslag till olika former av studiestöd m.m. och 40 motionsyrkanden på området. Utskottet tillstyrker regeringens förslag och avstyrker alla motionsyrkandena.

Förslaget innebär att anslagen till studiemedel och vuxenstudiestöd ökas i takt med att det blir fler elever i Kunskapslyftet och kvalificerad yrkesutbildning och fler studenter i högskoleutbildning. Inga andra förändringar föreslås i studiestödssystemet för år 1999.

Ett drygt tjugotal motionsyrkanden om principer för ett nytt studiestödssystem avstyrks av utskottet med hänvisning till att regeringen har aviserat en proposition om ett nytt system för genomförande år 2000.

Moderaternas, Kristdemokraternas, Centerpartiets och Folkpartiets företrädare redogör i särskilda yttranden för sina budgetalternativ, som bygger på andra utgiftsramar än dem som regeringen föreslagit. Kristdemokraterna, Centerpartiet och Folkpartiet begär i reservationer också tillkännagivanden till regeringen om principerna för ett nytt studiestödssystem.

Propositionen

Regeringen har i proposition 1998/99:1 Budgetpropositionen för 1999, utgiftsområde 15 Studiestöd föreslagit

1. att riksdagen godkänner att under år 1999 lån tas upp i Riksgäldskontoret för det samlade behovet för studielån om 81,8 miljarder kronor (se avsnitt 2.4, anslag A 2 Studiemedel m.m.),
2. att riksdagen bemyndigar regeringen att för Talboks- och punktskriftsbiblioteket beställa sådan produktion av studentlitteratur, som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter efter år 1999, om högst 1 000 000 kronor (avsnitt 2.4, anslag A 5 Bidrag till studiesociala ändamål),
3. att riksdagen för budgetåret 1999 anvisar anslagen under utgiftsområde 15 Studiestöd enligt sammanställning i *bilaga 2* till detta betänkande.

Motionerna

1998/99:Ub701 av Christel Anderberg och Kent Olsson (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär en skyndsam utredning av studiemedels-systemet i enlighet med vad som anförts i motionen.

1998/99:Ub702 av Lars Hjertén (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär ändringar i tillämpningen av studiemedel i enlighet med vad som anförts i motionen.

1998/99:Ub703 av Cecilia Magnusson och Anita Sidén (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om enhetliga regler för återbetalning av studielån.

1998/99:Ub704 av Carina Hägg (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att reglerna för återbetalningsskyldighet av studiemedel för EU-anställda i Sverige bör likställas med de regler som gäller för bosatta i Sverige.

1998/99:Ub705 av Annika Nilsson och Kent Härstedt (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av att se över studiemedelssystemet.

1998/99:Ub706 av Lennart Daléus m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett nytt studiemedelssystem,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om fribeloppet,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om studiemedel för äldre studerande.

1998/99:Ub707 av Alf Eriksson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att ta upp frågan om avskrivning av studieskulder för sjukpensionärer i samband med reformeringen av studiestödssystemet.

1998/99:Ub709 av Erling Wälivaara m.fl. (kd) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att ett nytt system bör träda i kraft snarast möjligt,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om social snedrekrytering,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förändrade krav på studieresultat,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skärpt kontroll av studieaktivitet,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om höjt fribelopp,
6. att riksdagen avslår regeringens förslag om fortsatt N/T-anslag,
7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om barn tillägg i studiestödssystemet,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om morgondagens studiestödssystem,

11. att riksdagen för budgetåret 1999 anvisar anslagen under utgiftsområde 15 Studiestöd med de ändringar i förhållande till regeringens förslag som framgår av i motionen redovisad uppställning.

1998/99:Ub710 av Tuve Skånberg och Ingrid Näslund (kd) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till ett nytt system med bonus för förtida återbetalning av studiemedel.

1998/99:Ub712 av Birgitta Ahlqvist och Lennart Klockare (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om möjligheterna till studiefinansiering genom att höja den nuvarande åldersgränsen för studielån.

1998/99:Ub713 av Mikael Oscarsson och Amanda Grönlund (kd) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av att se över fribeloppssystemet så att arbetande studenter ej missgynnas.

1998/99:Ub714 av Märta Johansson m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om reglerna för det s.k. fribeloppet.

1998/99:Ub715 av Maud Björnemalm m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om reformering av studiestödet.

1998/99:Ub717 av Paavo Vallius (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om grundskoleutbildning för vuxna finskspråkiga romanielever och om studiefinansiering.

1998/99:Ub718 av Beatrice Ask m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att under utgiftsområde 15 Studiestöd anslag A 3 Vuxenstudiestöd m.m., anvisa 8 451 275 000 kr för 1999 i enlighet med vad som anförts i motionen,

2. att riksdagen beslutar att under utgiftsområde 15 Studiestöd anslag A 4 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk, anvisa 66 718 000 kr för 1999 i enlighet med vad som anförts i motionen,

3. att riksdagen beslutar att under utgiftsområde 15 Studiestöd anslag A 5 Bidrag till vissa studiesociala ändamål, anvisa 25 034 000 kr för 1999 i enlighet med vad som anförts i motionen,

4. att riksdagen beslutar att under utgiftsområde 15 Studiestöd anslag A 7 Särskilt vuxenstudiestöd till studerande vid vissa naturvetenskapliga och tekniska utbildningar, anvisa 314 197 000 kr för 1999 i enlighet med vad som anförts i motionen.

1998/99:Ub801 av Birger Schlaug m.fl. (mp) vari yrkas

29. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nödvändigheten av att den planerade förändringen av studiemedelssystemet genomförs snarast,

30. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av ändringar av fribeloppet vid inkomst i kombination med studiemedel,

68. att riksdagen för budgetåret 1999 anvisar anslagen under utgiftsområde 15 Studiestöd med de ändringar i förhållande till regeringens förslag som framgår av i motionen redovisad uppställning (tabell 1),

69. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om beräknad fördelning på anslag inom utgiftsområde 15 Studiestöd för budgetåren 2000 och 2001 (tabell 1).

1998/99:Ub803 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) vari yrkas

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett nytt studiestödssystem,

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en höjning av fribeloppsgränsen,

20. (delvis) att riksdagen för budgetåret 1999 anvisar anslagen under utgiftsområde 15 Studiestöd och utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning med de ändringar i förhållande till regeringens förslag som framgår av i motionen redovisad uppställning.

1998/99:Fi210 av Lennart Daléus m.fl. (c) vari yrkas

15. att riksdagen beslutar om fördelning av anslag inom utgiftsområde 15 i enlighet med vad i motionen anförts,

37. att riksdagen hos regeringen begär förslag till ett nytt studiefinansieringssystem i enlighet med vad i motionen anförts.

1998/99:Fi211 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) vari yrkas

16. (delvis) att riksdagen för budgetåret 1999 anvisar anslagen under utgiftsområde 15 Studiestöd och utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning med de ändringar i förhållande till regeringens förslag som framgår av uppställningen i bilaga till motionen,

1998/99:So373 av Yvonne Ruwaida m.fl. (mp) vari yrkas

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om fribeloppet för studiemedel.

1998/99:N337 av Lennart Daléus m.fl. (c) vari yrkas

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om avskrivning av studielån.

1998/99:A811 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) vari yrkas

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om återinförande av barntillägg i svux och svuxa.

I *bilaga 2* till detta betänkande finns en sammanställning av såväl regeringens som oppositionspartiernas budgetförslag för utgiftsområdet.

Utskottet

Inledning

Riksdagen skall inom kort fastställa utgiftsramar för de olika utgiftsområdena budgetåret 1999. Finansutskottet har den 19 november 1998 tillstyrkt regeringens förslag att utgiftsramen år 1999 för utgiftsområde 15 Studiestöd skall omfatta 22 447 075 000 kr.

Utvecklingen de senaste åren på studiestödsområdet har präglats av den stora satsningen på Kunskapslyftet och kvalificerad yrkesutbildning och på utbyggnad av högskolan, som alla har medfört ytterligare kostnader för studiestöd. Regeringen noterar i budgetpropositionen att det särskilda utbildningsbidraget, som infördes den 1 juli 1997, aktivt har bidragit till att rekrytera arbetslösa till vuxenutbildning inom ramen för Kunskapslyftet. I det nuvarande studielånesystemet finns det enligt regeringen en risk för framtida avskrivningar. De osäkra fordringarna beräknas enligt Centrala studiestödsnämnden (CSN) till ca 2 miljarder kronor utifrån nuvarande skuldstock. Regeringen upprepar sin tidigare meddelade avsikt att återkomma avseende ett nytt återbetalningssystem för studielånen, grundat på Studiestödsutredningens förslag, kombinerat med en prövning av bidragsandelens storlek för genomförande år 2000.

Anslag m.m. inom utgiftsområde 15 budgetåret 1999

Regeringens förslag

I avvaktan på den aviserade propositionen om ett reformerat studiestödsystem lägger regeringen inte fram några förslag om förändringar inom studiestödsområdet för budgetåret 1999. Anslaget till studiemedel är beräknat med hänsyn till den beslutade utbyggnaden av grundläggande högskoleutbildning och kvalificerad yrkesutbildning och anslaget till vuxenstudiestöd med hänsyn till den fortsatta utbyggnaden av Kunskapslyftet. I anslaget till vuxenstudiestöd ingår också medel till stipendier för elever under 20 år som genomför basår med inriktning mot naturvetenskap och teknik inom komvux.

Regeringens förslag till anslagsbelopp framgår av *bilaga 2*.

Det samlade lånebehovet för studielån beräknas för det kommande budgetåret till 81,8 miljarder kronor. Regeringen begär riksdagens godkännande av att lån tas upp i Riksgäldskontoret av denna omfattning.

Regeringen begär också bemyndigande att för Talboks- och punktskriftsbiblioteket beställa sådan produktion av studentlitteratur, som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter efter år 1999 om högst 1 miljon kronor.

Motionerna

Moderata samlingspartiet föreslår i motion 1998/99:Ub718 ett anslagsbelopp till vuxenstudiestöd som är anpassat till partiets förslag beträffande omfattningen av Kunskapslyftet (yrk. 1). Detta senare förslag behandlas i utskottets

betänkande 1998/99:UbU1. Moderaterna föreslår vidare en ökning med 1 miljon kronor, jämfört med regeringens förslag, av anslaget A 4 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk (yrk. 2). Moderaterna anser att teckenspråksutbildningen även skall vara tillgänglig för andra närstående släktingar till döva och hörselskadade barn än föräldrar. Vidare föreslås i motionen en ökning av anslaget A 5 Bidrag till vissa studiesociala ändamål med 1,5 miljoner kronor, jämfört med regeringens förslag, mot bakgrund av att antalet läshandikappade högskolestuderande har ökat kraftigt de senaste åren (yrk. 3). Slutligen vill Moderaterna successivt ta bort rätten till särskilt förmånligt studiestöd för vissa studenter i s.k. NT-utbildning, och beräknar därför för år 1999 en minskning av anslaget A 7 med 225 miljoner kronor (yrk. 4).

Sammantaget innebär Moderaternas budgetförslag att utgiftsramen för utgiftsområde 15 minskas med 1 462 103 000 kr, jämfört med regeringens förslag, som finansutskottet nyligen har tillstyrkt.

Kristdemokraterna föreslår i motion 1998/99:Ub709 (yrk. 11) också ett lägre belopp på anslaget till studiemedel, eftersom partiet anser att utbyggnaden av grundläggande högskoleutbildning skall ske långsammare än vad regeringen räknat med och vad riksdagen har beslutat. De vill jämfört med regeringens förslag minska anslaget till studiemedel med 209 miljoner kronor. Vidare vill *Kristdemokraterna* (yrk. 6) helt avskaffa anslaget A 7 Särskilt vuxenstudiestöd till studerande vid vissa naturvetenskapliga och tekniska utbildningar i budgeten för år 1999.

Sammantaget innebär *Kristdemokraternas* förslag att utgiftsramen för utgiftsområde 15 minskas med 748 197 000 kr, jämfört med regeringens förslag.

Kristdemokraterna anser att man bör införa en striktare kontroll av studieaktivitet bland studiemedelstagarna, och att en sådan skärpning år 1999 skulle kunna skapa ett utrymme på 200 miljoner kronor som *Kristdemokraterna* vill använda för att höja det s.k. fribeloppet inom studiemedelssystemet, den gräns upp till vilken studenten kan ha inkomster utan att det påverkar studiemedelsbeloppet (yrk. 4 och 5).

Centerpartiet lägger i motion 1998/99:Fi210 yrkande 15 fram ett budgetförslag för utgiftsområde 15 som bygger på förslag i motion 1998/99:Ub706 (c) om ett nytt studiemedelssystem. Detta nya system kännetecknas av att totalbeloppet sänks från nuvarande 175 % av ett basbelopp per år till 162 %, samtidigt som bidragsdelen av totalbeloppet höjs från nuvarande 27,8 % till 50 %. Enligt den förstnämnda motionen skall det nya systemet införas fr.o.m. höstterminen 1999. *Centerpartiet* föreslår därför att anslaget till studiemedel år 1999 ökas med 1 miljard kronor.

Sammantaget innebär *Centerpartiets* förslag att utgiftsramen för utgiftsområde 15 ökas med 1 miljard kronor, jämfört med regeringens förslag.

Folkpartiet föreslår i motionerna 1998/99:Ub803 yrkande 20 och 1998/99:Fi211 yrkande 16 att anslaget till studiemedel skall ökas med 275 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag. *Folkpartiet* har beräknat 125 miljoner kronor för studenter som deltar i sommaruniversitet och 150 miljoner

kronor för studenter i s.k. NT-utbildning vilka hittills har fått särskilt vuxenstudiestöd under anslaget A 7. Det senare anslaget vill Folkpartiet, liksom Kristdemokraterna, avskaffa fr.o.m. år 1999. Anslaget till vuxenstudiestöd föreslår Folkpartiet skall minskas med 1 330 000 000 kr, vilket torde sammanhålla med att partiet räknar med att antalet studerande i Kunskapslyftet i ett fortvarighetstillstånd kan minskas med 25 %. Som utskottet uppfattar resonemanget i motion 1998/99:Fi211 vill Folkpartiet också att 20 % av det särskilda utbildningsbidraget till vuxna som läser på gymnasienivå skall ha formen av studielån. Förslagen om Kunskapslyftets omfattning och om sommaruniversitet behandlas i utskottets betänkande 1998/99:UbU1.

Sammantaget innebär Folkpartiets förslag att utgiftsramen för utgiftsområde 15 minskas med 1 594 197 000 kr.

Miljöpartiet föreslår i motion 1998/99:Ub801 yrkande 68 samma anslagsbelopp inom utgiftsområde 15 som regeringen har föreslagit. De föreslår vidare i samma motion (yrk. 69) anslagsbelopp för åren 2000 och 2001 som överensstämmer med de belopp som regeringen beräknar i propositionen. Regeringen har dock inte lagt fram något förslag till riksdagen i den delen.

Utskottets bedömning

Utskottet anser att frågorna om *fribeloppet* och *skärpt kontroll av studieaktivitet* bör behandlas i samband med förslag om ett nytt studiestödssystem och att riksdagen inte bör ta ställning i sak till dessa i budgeten för år 1999. Yrkandena 4 och 5 i motion 1998/99:Ub709 bör därför avslås.

De förslag om annan omfattning av Kunskapslyftet, kvalificerad yrkesutbildning och grundläggande högskoleutbildning och om sommaruniversitet, som ligger till grund för de avvikande *anslagsförslagen* från oppositionspartierna, kan utskottet inte ställa sig bakom. Det särskilda vuxenstudiestödet för vissa studenter i naturvetenskaplig och teknisk högskoleutbildning har enligt utskottets uppfattning haft stor betydelse för att rekrytera något äldre personer med yrkeserfarenhet till sådana studier. Satsningen är tidsbegränsad och bör enligt utskottets mening fullföljas. Om den skulle avbrytas nu, innebär det stor risk för att studenter som börjat sina studier med förutsättningen att de får detta slag av studiestöd kommer att lämna studierna. Utskottet avstyrker också Folkpartiets förslag om införande av en lånedel i det särskilda utbildningsbidraget år 1999.

Utskottet är inte heller berett att ställa sig bakom de övriga förslagen om andra anslagsbelopp än dem som regeringen har föreslagit. Riksdagen bör alltså med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionerna 1998/99:Ub709 yrkandena 6 och 11, 1998/99:Ub718 yrkandena 1–4, 1998/99:Ub801 yrkande 68, 1998/99:Ub803 yrkande 20 i denna del, 1998/99:Fi210 yrkande 15 och 1998/99:Fi211 yrkande 16 i denna del anvisa anslagen under utgiftsområde 15 Studiestöd enligt uppställning i *bilaga 1*.

Riksdagen bör enligt utskottets mening inte nu ta ställning till *anslagsbelopp inom utgiftsområde 15 för budgetåren 2000 och 2001*. Utskottet föreslår alltså att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub801 yrkande 69.

Utskottet föreslår också att riksdagen godkänner att *lån tas upp i Riksgäldskontoret* för det samlade behovet av studielån om 81,8 miljarder kronor och att regeringen bemyndigas att för Talboks- och punktskriftsbiblioteket beställa sådan produktion av läromedel som, inklusive tidigare gjorda åtaganden, medför utgifter efter år 1999 om högst 1 miljon kronor. Enligt vad utskottet inhämtat motsvarar beloppet vad Talboks- och punktskriftsbiblioteket anmält sig behöva.

Ett reformerat studiestödssystem

En *skyndsam utredning av studiemedelssystemet* begärs i motion 1998/99: Ub701 (m). Motionärerna menar att det nuvarande systemet innebär ett oförmånligt lånesystem och att arbete bestraffas. De anser att fribeloppet bör avskaffas så att inkomsten inte påverkar rätten till studielån. Vid den samlade reformering av studiestödssystemet som är nödvändig bör man enligt deras mening också överväga skattereglerna för företagsstipendier samt införande av någon form av förmånligt sparande för framtida studier. Slutligen hävdar de att CSN måste läggas ner snarast.

U t s k o t t e t anser att riksdagen nu bör avvakta regeringens aviserade proposition om studiestödet. Flera av de frågor som tas upp i motionen har behandlats i Studiestödsutredningens betänkande (SOU 1996:90), som kommer att ligga till grund för regeringens förslag. Det finns inte anledning att begära utredning av de ytterligare frågor som motionärerna tar upp. Motionsyrkandet avstyrks.

En ändring av nuvarande regler när det gäller *studiemedel vid kantorsutbildning* begärs i motion 1998/99:Ub702 (m). Motionären påtalar att kantorsutbildning vid folkhögskola betraktas som gymnasial utbildning, medan kantorsutbildning vid Lunds universitet (Musikhögskolan i Malmö) och vid Ersta Sköndal högskola (f.d. Sköndalsinstitutet) räknas som högskoleutbildning. Detta påverkar enligt motionären rekryteringen till de olika kantorsutbildningarna på ett orättvist sätt.

U t s k o t t e t noterar att det ankommer på regeringen att bestämma vilka utbildningar som i studiemedelshänseende skall räknas som gymnasiala respektive som eftergymnasiala. Riksdagen bör inte heller på denna punkt föregripa regeringens aviserade studiestödsproposition. Motion 1998/99: Ub702 bör därför avslås.

Motion 1998/99:Ub717 (s) tar upp *studiefinansieringen för vuxna finskspråkiga romanielever* vid deras grundskoleutbildning. Det är viktigt att de vuxna romerna får möjlighet till utbildning, när intresset för detta har vuxit inom gruppen, skriver motionären. Enligt honom har denna grupp av vuxenstudierande haft mycket låga inkomster. De nuvarande vuxenstudiestöden, där bidragen grundar sig på tidigare inkomst, är därför otillräckliga och de flesta måste finansiera sina grundskolestudier med studielån. I den kommande reformeringen av studiestöden som regeringen annonserat är det viktigt att denna fråga beaktas, anser motionären.

U t s k o t t e t utgår från att regeringen liksom Studiestödsutredningen överväger behovet av att studiestödsbeloppen är tillräckliga och att skuld-

sättningen begränsas särskilt för dem som behöver studera på grundskolenivå vid vuxen ålder. Motionärens yrkande om ett tillkännagivande till regeringen avstyrks.

I ett stort antal motioner förs det fram synpunkter på *principerna för ett nytt studiestödssystem*.

Kristdemokraterna framhåller i motion 1998/99:Ub709 att det nya system som kommer måste uppmuntra nya grupper att börja studera och därmed motverka social snedrekrytering (yrk. 2). Vidare anser de att Studiestödsutredningen kom fram till en bra avvägning av kraven på studieresultat (yrk. 3). Barn tillägg bör som en självklar åtgärd ingå i det nya systemet (yrk. 7). Ytterligare krav på det nya systemet är att det skall vara förutsebart för att skapa personligt ansvar för egna skulder, bidragsdelen bör vara hälften av totalbeloppet, det bör finnas incitament för att stimulera till snabbare återbetalning än den föreskrivna och goda möjligheter att studera utomlands, fribeloppsgränsen bör avskaffas och stödet bör vara likvärdigt för alla som studerar på samma nivå i utbildningssystemet (yrk. 9). Motionärerna anser också att man kan diskutera att ta bort rätten till avskrivning av studieskuld vid 65 års ålder. Incitament till snabbare återbetalning föreslås även i motion 1998/99:Ub710 (kd).

Centerpartiet begär i motion 1998/99:Fi210 (yrk. 37) förslag till ett nytt studiefinansieringssystem och tar i motion 1998/99:Ub706 (yrk. 1) upp de principer som partiet anser bör ligga till grund för en studiemedelsreform. Skuldbördan efter studietiden måste lättas, och systemet skall var enkelt och lättöverskådligt och konstruerat så att subventionerna i det blir tydliga. Som framgått tidigare i detta betänkande vill Centerpartiet att totalbeloppet sänks till 162 % av ett basbelopp per år och att bidragsdelen ökas till 50 % av totalbeloppet. Alla skall kunna få studiemedel i åtta terminer utan annan prövning än studieresultat. Studieresultatsprövningen bör skärpas något. För studier längre än åtta terminer bör det göras en generös prövning upp till tio terminer och en något mer restriktiv prövning upp till tolv terminer. För studier mer än tolv terminer skall det krävas särskilda skäl. Både bidrag och lån skall liksom hittills administreras av CSN. Studieskulden skall betalas tillbaka genom ett modifierat annuitetslånesystem, normalt inom en period av 20–25 år. Avskrivning vid dödsfall bör finnas kvar. Fribeloppsgränsen bör enligt Centerpartiet höjas till två basbelopp för att på sikt försvinna (yrk. 2). Det skall vara möjligt att få studiemedel även för äldre personer, med en successiv avtrappning av det antal terminer som man kan beviljas studiemedel för efter 45 års ålder (yrk. 3). I motion 1998/99:N337 yrkande 11 förordar Centerpartiet att man prövar att inom ramen för de regionala tillväxtavtalen medge en ordning där studieskulden kan skrivas av under exempelvis en tioårsperiod för den som flyttar till regionalpolitiskt prioriterade områden.

Folkpartiet framför i motion 1998/99:Ub803 (yrk. 15) sin vision om ett studiestödssystem med 50 % bidrag och 50 % lån vid eftergymnasiala studier. En del av studielånet skall skrivas av allteftersom låntagaren uppnår examen på ny nivå. Varje student skall vid ansökningstillfället få grundlig information från CSN om villkoren för återbetalning. Studenten skall också ha möjlighet att vid ansökan själv ange önskat lånebelopp upp till maximal

nivå. Folkpartiet vill också (yrk. 16) att fribeloppsgränsen höjs, för att på sikt försvinna. I motion 1998/99:A811 (yrk. 17) hävdar Folkpartiet att barn-tillägg bör återinföras i svux- och svuxasystemen, i väntan på ett mer hel-täckande förslag som stärker de ekonomiska villkoren för barnföräldrar.

Miljöpartiet anser (motion 1998/99:Ub801 yrk. 30) att begränsningen av fribeloppet är en skevhet i studiemedelssystemet. Även om det i dagsläget inte går att helt ta bort begränsningen, bör fribeloppet höjas snarast möjligt.

Höjning av fribeloppet till två basbelopp föreslås också i motion 1998/99:So373 (mp) yrkande 5. Översyn av fribeloppsreglerna föreslås i motionerna 1998/99:Ub713 (kd) och 1998/99:Ub714 (s). I motion 1998/99:Ub705 (s) påtalas att nuvarande regler missgynnar dem som börjar studera vid mitten av en termin, ett problem som motionärerna anser bör lösas.

Den övre åldersgränsen för studiemedel tas upp i motion 1998/99:Ub712 (s), där motionärerna pläderar för att den skall höjas.

I motion 1998/99:Ub715 (s) framhåller motionärerna att personer som är arbetssökande och börjar studier inom ramen för Kunskapslyftet ställs utanför möjlighet att få socialbidrag som komplement till särskilt utbildningsbidrag, med motiveringen att Kunskapslyftet inte är en arbetsmarknadspolitisk åtgärd. En följd av detta är enligt motionärerna att de människor som bäst behöver reguljär utbildning ställs utanför. Studiestödet bör reformeras så att det ökar möjligheterna för denna grupp att studera inom Kunskapslyftets ram, anser motionärerna.

Två motioner tar upp skillnader i villkoren för återbetalning av studielån mellan olika kategorier. I motion 1998/99:Ub703 (m) hävdas att det är otillständigt att ha skilda villkor för återbetalning för personer som bor i Sverige å ena sidan och personer bosatta utomlands å den andra. Enligt motion 1998/99:Ub704 (s) slipper EU-anställda som bor i Sverige avbetala på sina studielån, eftersom de inte beskattas i Sverige och inte heller är bosatta i utlandet. Det rör sig enligt motionären om ett hundratal personer. Reglerna bör enligt hennes mening likställa dessa med andra som bor i Sverige.

I motion 1998/99:Ub707 (s) begär motionären att frågan om avskrivning av studieskulder för sjukpensionärer skall tas upp i samband med reformeringen av studiestödssystemet.

U t s k o t t e t anser inte att riksdagen bör göra några tillkännagivanden till regeringen i enlighet med motionerna. Många av de synpunkter som förs fram i motionerna är beaktansvärda, och utskottet utgår från att de också finns med i regeringens beredning av den kommande studiestödspropositionen. Vid utformningen av ett nytt system måste många olika behov vägas mot varandra, och det är inte lämpligt att ta ställning till enstaka delar utan kännedom om helheten. Regeringens kommande förslag bör därför avvaktas, innan riksdagen tar ställning i de frågor som motionärerna har aktualiserat. Utskottet föreslår att motionsyrkandena avslås.

Tidpunkten för införande av ett nytt studiestödssystem tas upp av Kristdemokraterna i motion 1998/99:Ub709 (yrk. 1) och av Miljöpartiet i motion 1998/99:Ub801 (yrk. 29). Motionärerna anser det nödvändigt att den planerade förändringen av studiemedelssystemet genomförs snarast.

U t s k o t t e t erinrar om att regeringen har aviserat en proposition om ett nytt system som skall träda i kraft år 2000. Det finns inget behov av ett tillkännagivande enligt motionsyrkandena, som därför bör avslås.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *det s.k. fribeloppet och skärpt kontroll av studieaktivitet budgetåret 1999*

att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub709 yrkandena 4 och 5,

res. 1 (kd) - delvis

2. beträffande *anslag under utgiftsområde 15 Studiestöd budgetåret 1999*

att riksdagen, med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionerna 1998/99:Ub709 yrkandena 6 och 11, 1998/99:Ub718 yrkandena 1–4, 1998/99:Ub801 yrkande 68, 1998/99:Ub803 yrkande 20 i denna del, 1998/99:Fi210 yrkande 15 och 1998/99:Fi211 yrkande 16 i denna del, anvisar anslagen under utgiftsområde 15 Studiestöd enligt uppställning i bilaga 1,

3. beträffande *anslagsfördelning inom utgiftsområde 15 Studiestöd budgetåren 2000 och 2001*

att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub801 yrkande 69,

4. beträffande *lån i Riksgäldskontoret*

att riksdagen godkänner att under år 1999 lån tas upp i Riksgäldskontoret för det samlade behovet för studielån om 81,8 miljarder kronor,

5. beträffande *visst bemyndigande*

att riksdagen bemyndigar regeringen att för Talboks- och punktskriftsbiblioteket beställa sådan produktion av studentlitteratur, som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter efter år 1999, om högst 1 000 000 kronor,

6. beträffande *skyndsamt utredning av vissa studiefinansieringsfrågor*

att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub701,

res. 2 (m) - delvis

7. beträffande *studiemedel för kantorsutbildning*

att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub702,

res. 3 (m)

8. beträffande *studiefinansiering för vuxna finskspråkiga romanelever*

att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub717,

9. beträffande *principerna för ett nytt studiestödssystem*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ub703, 1998/99:Ub704, 1998/99:Ub705, 1998/99:Ub706 yrkandena 1–3, 1998/99:Ub707, 1998/99:Ub709 yrkandena 2, 3, 7 och 9, 1998/99:Ub710, 1998/99:Ub712, 1998/99:Ub713, 1998/99:Ub714, 1998/99:Ub715, 1998/99:Ub801 yrkande 30, 1998/99:Ub803 yrkandena 15 och 16, 1998/99:Fi210 yrkande 37, 1998/99:So373 yrkande 5, 1998/99:N337 yrkande 11 och 1998/99:A811 yrkande 17,

res. 2 (m) - delvis

res. 1 (kd) - delvis

res. 4 (c)

res. 5 (fp)

10. beträffande *tidpunkt för införande av ett nytt studiestödssystem* att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ub709 yrkande 1 och 1998/99:Ub801 yrkande 29.

res. 1 (kd) - delvis

Stockholm den 24 november 1998

På utbildningsutskottets vägnar

Jan Björkman

I beslutet har deltagit: Jan Björkman (s), Britt-Marie Danestig (v), Beatrice Ask (m)¹, Eva Johansson (s), Lars Hjertén (m)¹, Majléne Westerlund Panke (s), Tomas Högström (m)¹, Torgny Danielsson (s), Tomas Eneroth (s), Lennart Gustavsson (v), Erling Wälivaara (kd)¹, Per Bill (m)¹, Gunnar Goude (mp), Sofia Jonsson (c)¹, Barbro Westerholm (fp)¹, Agneta Lundberg (s) och Gunilla Tjernberg (kd)¹.

¹ Har ej deltagit i beslutet under moment 2.

Reservationer

1. Det s.k. fribeloppet och skärpt kontroll av studieaktivitet budgetåret 1999, m.m. (mom. 1, 9 och 10)

Erling Wälivaara och Gunilla Tjernberg (båda kd) anför:

Vi anser att man redan 1999 bör höja *fribelopsgränsen* i en utsträckning som ökar belastningen på studiemedelsanslaget med 200 miljoner kronor. Samtidigt bör man skärpa *kontrollen av studieaktivitet*, vilket medför en besparing av lika stor omfattning. Det är inte acceptabelt att t.ex. studenter i sommaruniversitet kan lyfta studiemedel utan några som helst prestationskrav. Vad vi här har anfört bör riksdagen med bifall till motion 1998/99: Ub709 yrkandena 4 och 5 som sin mening ge regeringen till känna.

En av *principerna för ett nytt studiestödssystem* bör enligt vår mening vara att systemet skall bidra till att motverka social snedrekrytering genom att uppmuntra nya grupper att börja studera. Systemet måste vara förutsebart för att skapa personligt ansvar för egna skulder. Bidragsdelen bör utgöra hälften av totalbeloppet och fribelopsgränsen bör avskaffas. Studiestödsutredningen kom fram till en bra avvägning av kraven på studieresultat. Det bör finnas goda möjligheter till studier utomlands. Stödet bör vara likvärdigt för alla som studerar på samma nivå. Man bör skapa incitament för att stimulera till

snabbare återbetalning. Barntillägg bör självklart ingå i systemet. Riksdagen bör alltså bifalla motionerna 1998/99:Ub709 yrkandena 2, 3, 7 och 9, 1998/99:Ub710 och 1998/99:Ub713.

Att regeringen har skjutit på *tidpunkten för införande av ett nytt studiestödssystem* är beklagligt. Den sedan länge aviserade propositionen är en absolut nödvändighet för att Sverige på sikt skall kunna utnyttja den fulla potentialen som finns bland de presumtiva studenterna. Vi anser därför att riksdagen bör bifalla motionerna 1998/99:Ub709 yrkande 1 och 1998/99:Ub801 yrkande 29.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under momenten 1, 9 och 10 bort hemställa

1. beträffande *det s.k. fribeloppet och skärpt kontroll av studieaktivitet budgetåret 1999*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub709 yrkandena 4 och 5 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

9. beträffande *principerna för ett nytt studiestödssystem*

att riksdagen med bifall till motionerna 1998/99:Ub709 yrkandena 2, 3, 7 och 9, 1998/99:Ub710 och 1998/99:Ub713, med anledning av motionerna 1998/99:Ub705, 1998/99:Ub706 yrkandena 1 och 2, 1998/99:Ub714, 1998/99:Ub801 yrkande 30, 1998/99:Ub803 yrkandena 15 och 16, 1998/99:Fi210 yrkande 37, 1998/99:So373 yrkande 5 och 1998/99:A811 yrkande 17 samt med avslag på motionerna 1998/99:Ub703, 1998/99:Ub704, 1998/99:Ub706 yrkande 3, 1998/99:Ub707, 1998/99:Ub712, 1998/99:Ub715 och 1998/99:N337 yrkande 11 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

10. beträffande *tidpunkt för införande av ett nytt studiestödssystem*

att riksdagen med bifall till motionerna 1998/99:Ub709 yrkande 1 och 1998/99:Ub801 yrkande 29 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts.

2. Skyndsam utredning av vissa studiefinansieringsfrågor, m.m. (mom. 6 och 9)

Beatrice Ask, Lars Hjertén, Tomas Högström och Per Bill (alla m) anför:

Vi delar den uppfattning som framförs i motion 1998/99:Ub701 att det behövs en *skyndsam utredning av vissa studiefinansieringsfrågor*. Man bör se över skattereglerna för studerande och för företagsstipendier och överväga former för ett förmånligt sparande för framtida studier. Beträffande den administrativa hanteringen av studiemedel samt ekonomisk rådgivning till studerande hänvisar vi till tidigare partimotion. Vad vi nu har anført bör riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub701 som sin mening ge regeringen till känna.

Vi har vid förra riksmötet i motioner utförligt redovisat de *principer* som vi anser bör läggas till grund *för ett nytt studiestödssystem*. En fråga som vi då inte tog upp, men som vi anser är viktig, har aktualiserats i motion 1998/99:Ub703, nämligen återbetalningssystemet för dem som är bosatta utomlands. Nu när gränser öppnas allt vidare är det otillständigt att ha olika

system för återbetalning av studielån, beroende på om man är bosatt i Sverige eller utomlands. Detta bör riksdagen med bifall till motion 1998/99: Ub703 som sin mening ge regeringen till känna. I övrigt bör riksdagen enligt vår mening inte nu göra några tillkännagivanden, utan avvakta regeringens aviserade proposition om ett nytt studiestödssystem.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under momenten 6 och 9 bort hemställa

6. beträffande *skyndsamt utredning av vissa studiefinansieringsfrågor*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub701 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

9. beträffande *principerna för ett nytt studiestödssystem*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub703 och med avslag på motionerna 1998/99:Ub704, 1998/99:Ub705, 1998/99:Ub706 yrkandena 1–3, 1998/99:Ub707, 1998/99:Ub709 yrkandena 2, 3, 7 och 9, 1998/99:Ub710, 1998/99:Ub712, 1998/99:Ub713, 1998/99:Ub714, 1998/99:Ub715, 1998/99:Ub801 yrkande 30, 1998/99:Ub803 yrkandena 15 och 16, 1998/99:Fi210 yrkande 37, 1998/99:So373 yrkande 5, 1998/99:N337 yrkande 11 och 1998/99:A811 yrkande 17 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

3. Studiemedel för kantorsutbildning (mom. 7)

Lars Hjertén (m) anför:

För den som genomgår kantorsutbildning är villkoren för studiemedel olika, beroende på om utbildningen anordnas vid en folkhögskola eller vid Lunds universitet (Musikhögskolan i Malmö) eller Ersta Sköndal högskola. Vid de två senare anses kantorsutbildningen som högskoleutbildning, medan sådan utbildning vid folkhögskola räknas som gymnasial. Studenter som redan maximalt har utnyttjat studiemedel för gymnasiala studier väljer därför hellre kantorsutbildningen i Malmö eller Sköndal. Eftersom utbildningen sker efter samma kursplaner och har samma nivå och längd hos de olika anordnarna, är det orättvist att den behandlas olika i studiestödshänseende. Riksdagen bör med bifall till motion 1998/99:Ub702 som sin mening ge regeringen till känna att detta bör ändras.

Mot bakgrund av det anförda anser jag att utskottet under moment 7 bort hemställa

7. beträffande *studiemedel för kantorsutbildning*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub702 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

4. Principerna för ett nytt studiestödssystem (mom. 9)

Sofia Jonsson (c) anför:

Jag anser att följande *principer* bör ligga till grund för ett nytt studiestödssystem.

Skuldbördan efter studietiden måste lättas. Studiemedelssystemet skall vara enkelt och lättöverskådligt och så konstruerat att subventionerna i systemet blir tydliga. Totalbeloppet kan sänkas från nuvarande 175,5 % av basbeloppet per år till 162 %. Därmed skapas utrymme för att öka bidragsdelen till 50 % av totalbeloppet. Prövningen av rätt till studiemedel bör göras något mer restriktiv än i dag dels när det gäller antalet terminer som studiemedel kan beviljas, dels när det gäller kraven på studieresultat. De principer som CSN har föreslagit på dessa båda punkter är rimliga. Lånen bör också i framtiden administreras av CSN. Studieskulden bör betalas tillbaka genom ett modifierat annuitetslånesystem, där återbetalningstakten är lägre inledningsvis för att sedan accelerera. Återbetalningsperiodens längd och utformningen av annuitetslånet bör göras upp genom överenskommelser mellan låntagaren och CSN. Det bör finnas en övre gräns i relation till inkomsten för återbetalningarna. De regler som finns i dag för avskrivning vid t.ex. dödsfall bör finnas kvar. Fribeloppet bör höjas till två basbelopp, och man bör kunna jämkna mellan höst- och vårtermin då man studerar båda terminerna. Reduceringstakten vid inkomst över fribeloppet bör även i fortsättningen vara 50 %, fördelat lika på bidrags- och lånedelarna. För dem som påbörjar studier senare i livet bör, inte minst av jämställdhetsskäl, möjligheterna att få studiemedel bli bättre. Studiemedel måste därför kunna beviljas också efter 45 års ålder, med en successiv avtrappning av det antal terminer som man kan beviljas studiemedel för efter denna ålder. För att få fler att bosätta sig i regionalpolitiskt prioriterade områden bör det prövas att inom ramen för de regionala tillväxtavtalen medge en ordning där studieskulden kan skrivas av under exempelvis en tioårsperiod för dem som flyttar till sådana områden.

Mot bakgrund av det anförda anser jag att utskottet under moment 9 bort hemställa

9. *beträffande principerna för ett nytt studiestödssystem*

att riksdagen med bifall till motionerna 1998/99:Ub706 yrkandena 1–3, 1998/99:Fi210 yrkande 37 och 1998/99:N337 yrkande 11, med anledning av motionerna 1998/99:Ub705, 1998/99:Ub709 yrkandena 2, 3 och 9, 1998/99:Ub712, 1998/99:Ub713, 1998/99:Ub714, 1998/99:Ub801 yrkande 30, 1998/99:Ub803 yrkandena 15 och 16 och 1998/99:So373 yrkande 5 samt med avslag på motionerna 1998/99:Ub703, 1998/99:Ub704, 1998/99:Ub707, 1998/99:Ub709 yrkande 7, 1998/99:Ub710, 1998/99:Ub715 och 1998/99:A811 yrkande 17 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

5. Principerna för ett nytt studiestödssystem (mom. 9)

Barbro Westerholm (fp) anför:

När det gäller *principerna för ett nytt studiestödssystem* är Folkpartiets målsättning 50 % bidrag och 50 % lån vid eftergymnasiala studier. En del av studielånet bör avskrivas vid varje uppnådd examensgrad, så att incitament skapas för studenter att gå vidare till ytterligare examensgrader. Varje student skall vid ansökningstillfället få grundlig information från CSN om villkoren för återbetalning av studielånen och få möjlighet att själv ange önskat

lånebelopp upp till maximal nivå. Fribeloppsgränserna bör på sikt försvinna, men till att börja med bör man höja gränsen för vad en student får tjäna innan bidragsdelen skärs ner. Borttagandet för några år sedan av barn tillägget i svux och svuxa ledde till att arbetslösa och/eller ensamförsörjande kvinnor med barn inte kunde fortsätta att studera. Skall livslångt lärande vara annat än en retorisk fras bör regeringen lägga fram förslag som stärker de ekonomiska villkoren för barnföräldrar. Barn tillägget i svux och svuxa bör återinföras i väntan på ett mer heltäckande förslag. Vad jag här har anfört bör riksdagen med bifall till motionerna 1998/99:Ub803 yrkandena 15 och 16 och 1998/99:A811 yrkande 17 som sin mening ge regeringen till känna.

Mot bakgrund av det anförda anser jag att utskottet under moment 9 bort hemställa

9. *beträffande principerna för ett nytt studiestödssystem*

att riksdagen med bifall till motionerna 1998/99:Ub803 yrkandena 15 och 16 och 1998/99:A811 yrkande 17, med anledning av motionerna 1998/99:Ub705, 1998/99:Ub706 yrkandena 1 och 2, 1998/99:Ub709 yrkandena 7 och 9, 1998/99:Ub713, 1998/99:Ub714, 1998/99:Ub801 yrkande 30, 1998/99:Fi210 yrkande 37 och 1998/99:So373 yrkande 5 samt med avslag på motionerna 1998/99:Ub703, 1998/99:Ub704, 1998/99:Ub706 yrkande 3, 1998/99:Ub707, 1998/99:Ub709 yrkandena 2 och 3, 1998/99:Ub710, 1998/99:Ub712, 1998/99:Ub715 och 1998/99:N337 yrkande 11 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

Särskilda yttranden

1. Anslag under utgiftsområde 15 Studiestöd budgetåret 1999 (mom. 2)

Beatrice Ask, Lars Hjertén, Tomas Högström och Per Bill (alla m) anför:

Moderata samlingspartiet har i motion 1998/99:Fi208 föreslagit en annan utgiftsram för utgiftsområde 15 än den som finansutskottet nyligen har föreslagit riksdagen att fastställa och som överensstämmer med regeringens förslag i budgetpropositionen. Med anledning av detta har vi valt att inte reservera oss här, men vi vill redovisa vår inställning till utgiftsområdets budget för 1999.

Vi anser att riksdagen bör anvisa 1,2 miljarder kronor mindre än regeringen har föreslagit under anslaget A 3 Vuxenstudiestöd. Detta är en konsekvens av vårt förslag under utgiftsområde 16 att minska volymen inom Kunskapslyftet. Målgruppen för teckenspråksutbildning för föräldrar bör vidgas till att även omfatta andra närstående till det döva eller hörselskadade barnet, och anslaget A 4 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk tillförs därför i vårt budgetalternativ 1 miljon kronor mer än regeringen har föreslagit. Vidare anser vi att anslaget A 5 Bidrag till vissa studiesociala ändamål bör utökas med 1,5 miljoner kronor eftersom antalet läshandikappade studenter i högskolan har ökat

kraftigt. I vårt budgetförslag ingår också en utfasning av antalet studenter i NT-utbildning med särskilda studiefinansieringsförmåner, vilket för budgetåret 1999 innebär en minskning av anslaget A 7 med 225 miljoner kronor.

2. Anslag under utgiftsområde 15 Studiestöd budgetåret 1999 (mom. 2)

Erling Wälivaara och Gunilla Tjernberg (båda kd) anför:

Kristdemokraterna har i motion 1998/99:Fi209 föreslagit en annan utgiftsram för utgiftsområde 15 än den som finansutskottet nyligen har föreslagit riksdagen att fastställa och som överensstämmer med regeringens förslag i budgetpropositionen. Med anledning av detta har vi valt att inte reservera oss här, men vi vill redovisa vår inställning till utgiftsområdets budget för 1999.

Vi anser – som framgår av det kommande betänkandet om utgiftsområde 16 (1998/99:UbU1) – att utbyggnaden både av Kunskapslyftet och av den grundläggande högskoleutbildningen går för snabbt. Vi vill se en långsammare utbyggnad som för högskolans del sträcker sig längre fram i tiden. Därför anser vi att anslaget A 2 Studiemedel år 1999 kan minskas med 209 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag. Vi anser vidare att det särskilda vuxenstudiestödet till vissa studenter i NT-utbildning är orättvist. Hela anslaget A 7 på drygt 539 miljoner kronor bör därför avskaffas.

3. Anslag under utgiftsområde 15 Studiestöd budgetåret 1999 (mom. 2)

Sofia Jonsson (c) anför:

Centerpartiet har i motion 1998/99:Fi210 föreslagit en annan utgiftsram för utgiftsområde 15 än den som finansutskottet nyligen har föreslagit riksdagen att fastställa och som överensstämmer med regeringens förslag i budgetpropositionen. Med anledning av detta har vi valt att inte reservera oss här, men vi vill redovisa vår inställning till utgiftsområdets budget för 1999.

Vi vill ha en studiemedelsreform redan höstterminen 1999. Den skall bygga på att totalbeloppet minskas till 162 % av basbeloppet per år och att bidragsdelen ökas till 50 % av totalbeloppet. Anslaget A 2 Studiemedel bör därför ökas med 1 miljard kronor jämfört med regeringens förslag.

4. Anslag under utgiftsområde 15 Studiestöd budgetåret 1999 (mom. 2)

Barbro Westerholm (fp) anför:

Folkpartiet har i motion 1998/99:Fi211 föreslagit en annan utgiftsram för utgiftsområde 15 än den som finansutskottet nyligen har föreslagit riksdagen att fastställa och som överensstämmer med regeringens förslag i budgetpropositionen. Med anledning av detta har vi valt att inte reservera oss här, men vi vill redovisa vår inställning till utgiftsområdets budget för 1999.

Vi föreslår under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning att medel skall anslås för sommaruniversitet. För studiemedel under sådana studier vill vi öka anslaget A 2 Studiemedel inom utgiftsområde 15 med 125 miljoner kronor. Liksom tidigare anser vi att det särskilda vuxenstudiestödet för vissa studenter i NT-utbildning skall avskaffas, vilket innebär att anslaget A 7 tas bort men att ytterligare 150 miljoner kronor bör anslås under anslaget A 2. Kunskapslyftet har i början påverkats av ett uppdämt behov, men i fortvarighet kan volymen bedömas ligga 25 % lägre. Vuxna som studerar på gymnasienivå bör liksom andra grupper finansiera en del av sina kostnader med lån, på så sätt att 20 % av beloppet för särskilt utbildningsbidrag skall ha formen av studielån. Dessa förändringar medför att vi anser att anslaget A 3 Vuxenstudiestöd kan minskas med drygt 1,3 miljarder kronor.

5. Studiemedel för kantorsutbildning (mom. 7)

Beatrice Ask, Tomas Högström och Per Bill (alla m) anför:

Vi har erfarit att även CSN finner nuvarande ordning vad avser studiemedel för studeranden vid berörda kantorsutbildningar diskutabel. Det finns ingen anledning att invänta en eventuell omläggning av hela studiemedelssystemet för att rätta till eventuella problem. Vi utgår från att regeringen hanterar frågan skyndsamt.

6. Principerna för ett nytt studiestödssystem (mom. 9)

Beatrice Ask, Lars Hjertén, Tomas Högström och Per Bill (alla m) anför:

Eftersom regeringen tidigare har aviserat en proposition om studiestödet under innevarande riksmöte har vi avstått från att nu lägga fram motioner om de grundläggande principerna för ett nytt studiestödssystem. Vi vill dock påminna om vår partimotion under föregående riksmöte 1997/98:Ub805, där vi påtalade följande.

För yngre studenter på traditionell akademisk nivå behövs ett överblickbart studielånesystem som uppmuntrar till låg skuldsättning, snabb avbetalning och effektiva studier. Systemet skall vara så tydligt att studenten kan överblicka de ekonomiska konsekvenserna och därmed se till att lån till utbildningsinvesteringar är en rimlig affär som lönar sig på lång sikt. I stället för att terminsvis kvittera ut maximala studielån på en blankett bör studenten erhålla privat ekonomisk rådgivning, som hjälper henne eller honom att väga önskad kortsiktig ekonomisk standard mot behovet av lån och möjligheter till arbetsinkomster. Fribeloppet bör höjas och begränsningen möjligen avskaffas helt. Grundprincipen att alla lån alltid skall betalas tillbaka skall upprätthållas, med två centrala undantag, nämligen vid dödsfall och när låntagarens liv av olika skäl inte leder till betalningsförmåga. Rätten till avskrivning vid 65 års ålder skall avskaffas.

Förslag till beslut om anslag inom utgiftsområde 15 Studiestöd

1 000-tal kronor

Utskottets förslag överensstämmer med regeringens förslag till anslagsfördelning.

Verksamhetsområde Anslag	Utskottets förslag
A Studiestöd	
1 Studiehjälp m.m. (<i>ram</i>)	2 104 730
2 Studiemedel m.m. (<i>ram</i>)	9 956 780
3 Vuxenstudiestöd m.m. (<i>ram</i>)	9 690 878
4 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldra- utbildning i teckenspråk (<i>ram</i>)	65 718
5 Bidrag till vissa studiesociala ändamål (<i>ram</i>)	23 534
6 Särskilt vuxenstudiestöd till studerande vid vissa lärarutbildningar (<i>ram</i>)	66 238
7 Särskilt vuxenstudiestöd till studerande vid vissa naturvetenskapliga och tek- niska utbildningar (<i>ram</i>)	539 197
Summa för utgiftsområdet	22 447 075

Förslag till anslag inom utgiftsområde 15 Studiestöd

1000-tal kronor

Anslag (ram)	Regeringens förslag	Oppositionspartiernas förslag			
		m	kd	c	fp
A 1 Studiehjälp m.m.	2 104 730				
A 2 Studiemedel m.m.	9 956 780		-209 000	+1 000 000	+275 000
A 3 Vuxenstudiestöd m.m.	9 690 878	-1 239 603			-1 330 000
A 4 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk	65 718	+1 000			
A 5 Bidrag till vissa studiesociala ändamål	23 534	+1 500			
A 6 Särskilt vuxenstudiestöd till studerande vid vissa lärutbildningar	66 238				
A 7 Särskilt vuxenstudiestöd till studerande vid vissa naturvetenskapliga och tekniska utbildningar	539 197	-225 000	-539 197		-539 197
Summa för utgiftsområdet	22 447 075	-1 462 103	-748 197	+1 000 000	-1 594 197

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Propositionen.....	1
Motionerna	2
Utskottet	5
Inledning	5
Anslag m.m. inom utgiftsområde 15 budgetåret 1999	5
Regeringens förslag.....	5
Motionerna.....	5
Utskottets bedömning.....	7
Ett reformerat studiestödssystem	8
Hemställan	11
Reservationer.....	12
1. Det s.k. fribeloppet och skärpt kontroll av studieaktivitet budgetåret 1999, m.m. (mom. 1, 9 och 10) (kd).....	12
2. Skyndsam utredning av vissa studiefinansieringsfrågor, m.m. (mom. 6 och 9) (m).....	13
3. Studiemedel för kantorsutbildning (mom. 7) (m)	14
4. Principerna för ett nytt studiestödssystem (mom. 9) (c).....	14
5. Principerna för ett nytt studiestödssystem (mom. 9) (fp).....	15
Särskilda yttranden	16
1. Anslag under utgiftsområde 15 Studiestöd budgetåret 1999 (mom. 2) (m).....	16
2. Anslag under utgiftsområde 15 Studiestöd budgetåret 1999 (mom. 2) (kd).....	17
3. Anslag under utgiftsområde 15 Studiestöd budgetåret 1999 (mom. 2) (c).....	17
4. Anslag under utgiftsområde 15 Studiestöd budgetåret 1999 (mom. 2) (fp).....	17
5. Studiemedel för kantorsutbildning (mom. 7) (m)	18
6. Principerna för ett nytt studiestödssystem (mom. 9) (m)	18
Bilaga 1 Förslag till beslut om anslag inom utgiftsområde 15 Studiestöd	19
Bilaga 2 Förslag till anslag inom utgiftsområde 15 Studiestöd.....	20